

**ARUANNE KOHTUMISEST EESTI VABARIIGI VALITSUSEGA
SEOSSES EUROOPA PARANDATUD JA TÄIENDATUD
SOTSIAALHARTA SÄTETEGA, MIDA EESTI EI OLE
RATIFITSEERINUD¹**

(Tallinn, 5. aprill 2005)

Sekretariaadi poolt koostatud dokument

---

¹ Tõlge eesti keelde.

Eesti olukord seisuga 5. aprill 2005

Ratifitseerimine

Eesti ratifitseeris Euroopa parandatud ja täiendatud sotsiaalharta 11. septembril 2000 ning on selle 98 lõikest enesele siduvaks tunnistanud (ratifitseerinud) 79 lõiget.

1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	3.1	
3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	4.3	4.4	4.5	5	6.1	6.2	6.3	
6.4	7.1	7.2	7.3	7.4	7.5	7.6	7.7	7.8	7.9	7.10	8.1	
8.2	8.3	8.4	8.5	9	10.1	10.2	10.3	10.4	10.5	11.1	11.2	
11.3	12.1	12.2	12.3	12.4	13.1	13.2	13.3	13.4	14.1	14.2	15.1	
15.2	15.3	16	17.1	17.2	18.1	18.2	18.3	18.4	19.1	19.2	19.3	
19.4	19.5	19.6	19.7	19.8	19.9	19.10	19.11	19.12	20	21	22	
23	24	25	26.1	26.2	27.1	27.2	27.3	28	29	30	31.1	
31.2	31.3								= Ratifitseerimata sätted			

Eesti ei ole ühinenud "kollektiivkaebuste" süsteemiga.

Aruanded

Aastatel 2002–2004 esitas Eesti parandatud ja täiendatud sotsiaalharta kohta kaks aruannet.

Parandatud ja täiendatud sotsiaalharta põhituuma artikleid käsitleva kolmanda aruande esitamise tähtaeg: 30. juuni 2005.

Parandatud ja täiendatud sotsiaalharta teiseseid sätteid käsitleva neljanda aruande esitamise tähtaeg: 30. märts 2006.

KOHTUMISED, KUS KÄSITLETI EESTI POOLT RATIFITSEERIMATA SÄTTEID

Tallinnas peetud kohtumine oli neljas 1961. aasta sotsiaalharta artikli 22 alusel uue menetluse kohaselt toimunud kohtumine, mille raames käsitletakse ratifitseerimata sätteid ja milles Ministrite Komitee leppis kokku 2002. aasta detsembris².

Esindajad otsustasid, et "Euroopa parandatud ja täiendatud sotsiaalharta ratifitseerinud riigid esitavad seni ratifitseerimata sätete kohta aruanded iga viie aasta järel alates sotsiaalharta ratifitseerimise kuupäevast", ning "kutsusid Euroopa Sotsiaalõiguste Komiteed üles korraldama aruannete esitamist ja analüüsimist koos asjaosaliste riikidega".

Pärast nimetatud otsuse vastuvõtmist vaatab Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee viis aastat pärast parandatud ja täiendatud sotsiaalharta ratifitseerimist (ja seejärel iga viie aasta tagant) ratifitseerimata sätteid koos asjaosaliste riikidega üle, et tagada ratifitseerimise suurem ulatus. Kogemuste kohaselt kipuvad riigid unustama, et sotsiaalharta sätete valikuline ratifitseerimine oli mõeldud ajutise nähtusena. Seetõttu on uue menetluse eesmärk nõuda riikidelt olukorra ülevaatamist iga viie aasta järel ja julgustada neid ratifitseerima rohkem sätteid.

Eesti puhul leppis Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee Eesti ametiasutustega kokku, et erinevate ministeeriumite esindajaid hõlmav kohtumine korraldatakse Tallinnas 5. aprillil 2005.

Delegatsiooni liikmed olid komitee endine president hr Matti MIKKOLA, pr Csilla KOLLONAY-LEHOCZKY, hr Andrzej SWIATKOWSKI, hr Lauri LEPPIK, Euroopa sotsiaalharta tegevsekretär hr Régis BRILLAT ja administraator pr Niamh CASEY.

Kohtumise organiseeris sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna juhataja ja Euroopa sotsiaalharta valitsustevahelise komitee Eesti esindaja pr Merle MALVET.

---

² Ministrite Nõukogu 11. detsembri 2002. aasta otsus.

KOHTUMISTE TULEMUSED

Kõigepealt kohtuti Eesti erinevate ministeeriumite esindajatega. Delegatsiooni liikmed esitasid üksikasjalikud ülevaated Eesti poolt seni ratifitseerimata sätete sisu kohta ning sotsiaalministeeriumi esindaja selgitas Euroopa parandatud ja täiendatud sotsiaalharta vastavate sätetega seonduvat olukorda riigis. Seejärel arutati konkreetsete sätete kaupa Eestis valitsevat olukorda.

Delegatsioon kohtus ka Riigikogu sotsiaalkomisjoniga. Arutati seminari põhjal tehtud kokkuvõtteid ning Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee järeldusi, mis on tehtud seoses sellega, et Eesti ei täida kõiki ratifitseerimisel võetud kohustusi. Komisjoni esinaine kinnitas, et komisjon jätkab selliste parandatud ja täiendatud sotsiaalharta sätete arutamist, mille Eesti võib edaspidi ratifitseerida.

Seejärel kohtus Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee sotsiaalministriga, kes kinnitas Eesti soovi järgida Euroopa parandatud ja täiendatud sotsiaalharta ning suurendada Eesti poolt ratifitseeritud sätete arvu.

Delegatsiooni käsutuses oli Eesti ametiasutuste koostatud aruanne Eesti poolt ratifitseerimata sätete kohta (käesoleva aruande lisa II), seda täiendati kohtumisel esitatud teabega. Delegatsiooni seisukohtade aluseks oli nimetatud teave ning info õiguslase ja praktilise olukorra, õigusaktide kavandatud muudatuste ning õiguse ja praktika arengusuundade kohta Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktika kontekstis.

Delegatsioon leidis, et parandatud ja täiendatud sotsiaalharta teatud sätted saaks Eesti ratifitseerida kohe (vt allpool), kuid mõned sätted tekitavad Eesti jaoks rohkem probleeme, seetõttu peaks nende ratifitseerimine olema pikaajalisem eesmärk. Delegatsiooni arvamus, mille kohaselt Eesti saab sätte ratifitseerida, ei tähenda, et olukord loetakse automaatselt parandatud ja täiendatud sotsiaalharta koostöös olevaks; see viitab vaid asjaolule, et sätte ratifitseerimise ja järgimisega seoses ei esine suuremaid takistusi.

Sätted, mille Eesti võiks ratifitseerida

Artikli 2 lõige 4: "Ohtlikel või tervist kahjustavatel kutsealadel töötavate inimeste tööaja lühendamise või tasustatav lisapuhkus"

Artikli 3 lõige 4: "Õigus töötervishoiualastele teenustele"

Artikli 7 lõige 6: "Noortöötajate õigus kaitsele"

Artikli 10 lõige 2: "Õigus kutse- ja väljaõppele"

Artikli 13 lõige 4: "Mitteresidentide õigus saada vältimatut abi"

Artikli 18 lõiked 1–4: "Õigus tegelda tulundustegevusega teise lepinguosalise territooriumil"

Artikkel 26: "Õigus väarikale kohtlemisele töökohal"

Artikkel 30: "Õigus kaitsele vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse eest"

Sätted, mida Eesti ei saa ratifitseerida

Artikli 4 lõige 1: "Õigus saada õiglast töötasu"

Artikli 7 lõige 5: "Noortöötajate õigus saada õiglast töötasu"

Artikli 10 lõige 5: "Õigus kõrgharidusele ja koolitusele – juurdepääsu hõlbustavad meetmed"

Artikkel 23: "Eakate õigus sotsiaalsele kaitsele"

Artikkel 31: "Õigus eluasemele"

Lisatud on Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktika ülevaade, Eesti poolt sotsiaalharta artikli 22 alusel esitatud aruanne³ ning lisamärkused.

---

³ SoM märkus: Eesti poolt esitatud aruanne on kättesaadav inglise keeles Sotsiaalministeeriumi koduleheküljel.

LISA I

ÜLEVAADE SÄTETE KAUPA

Lisa I on koostatud Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktika kokkuvõtte (*Case-Law Digest*, 2005. aasta mai, sekretariaadi poolt koostatud dokument) alusel. Samuti viidatakse käesolevas lisas Eesti Vabariigi Sotsiaalministeeriumi poolt koostatud ja esitatud aruandele ratifitseerimata sätete kohta (artiklist 22 tulenev aruanne), mis on toodud lisas II. Arvesse võetakse ka kohtumisel esitatud lisateavet ja kommentaare.

■ Artikli 2 lõige 4 ("Õigus iga-aastasele tasustatavale puhkusele")

Et tagada tõhusalt õigust õiglastele töötingimustele, kohustuvad lepinguosalised:

4. kõrvaldama ohtlikele või tervist kahjustavatele kutsealadele omaseid ohtusid, ja kui neid ohtusid pole veel võimalik kõrvaldada ega piisavalt vähendada, tagama sellistel kutsealadel hõivatud töötajate tööaja lühendamise või tasustatava lisapuhkuse.⁴

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate hr R. BRILLAT

Artikli 2 lõige 4 nõuab, et lepinguosalisel kõrvaldaksid ohtlikele või tervist kahjustavatele kutsealadele omased ohud, ning on seega tihedalt seotud parandatud ja täiendatud sotsiaalharta artikliga 3. Kui riskide kõrvaldamise või vähendamise ulatus ei ole veel piisav, tuleb asjaomastele töötajatele tagada õigus tasustatavale lisapuhkusele või tööaja lühendamisele. Sotsiaalharta ühinenud riigid on kohustatud kindlaks määrama ohtlikud ja tervist kahjustavad kutsealad ning seda määramist kontrollib komitee.

Tööd kaevandustes, kivimurdudes, terasetootmises ja laevaehituses on alati peetud ning peetakse ka praegu ohtlikuks või tervist kahjustavaks. Nimetatud sätet kohaldatakse ka kutsealadele, mis hõlmavad näiteks ioniseeriva kiirgusega kokkupuutumist, äärmuslikel temperatuuridel või müra käes töötamist, arvutiga töötamist jms. Teaduse areng on toonud ilmsiks uusi tervise- või muid riske, näiteks stressi, millele varem ei pööratud tähelepanu.

Komitee on juhtinud tähelepanu asjaolule, et ehkki artikli 2 lõikes 4 nõutakse ohtlikel või tervist kahjustavatel kutsealadel töötavate inimeste tööaja lühendamist või tasustatava lisapuhkuse andmist juhtudel, mil neid ohtusid pole veel võimalik kõrvaldada või piisavalt vähendada, võivad ka muud riskide vähendamise meetmed olla sotsiaalharta kooskõlas, arvestades kõnealuse sätte suunatust töötervishoiu tagamisele.

Nimetatud sätte puhul kohaldatakse artiklit I: see tähendab, et olukord loetakse olevat sotsiaalharta kooskõlas, kui artikli 2 lõikes 4 sätestatud õigus on tagatud vähemalt 80% töötajatele. Samas:

---

⁴ 1961. aasta sotsiaalharta artikli 2 lõige 4 sätestab järgmist: et tagada tõhusalt õigust õiglastele töötingimustele, kohustuvad lepinguosalisel: tagama tasustatava lisapuhkuse või lühendatud tööaja töötajatele, kes on hõivatud ohtlikel või tervist kahjustavatel kutsealadel.

1. iga õigusakt, mis ülalnimetatud kriteeriumitele ei vasta ning kehtib potentsiaalselt kõigi töötajate suhtes, ei ole lõikega 4 kooskõlas isegi siis, kui see hõlmab tegelikkuses vähem kui 20% töötajatest;
2. artikli I kohaldamine ei või tekitada olukorda, kus õigusnormiga jäetakse teadlikult hõlmamata suur hulk konkreetse kategooria töötajaid.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Lisaks juhiti tähelepanu asjaolule, et kui Eesti õigusaktid on kooskõlas Euroopa Liidu õigustikuga, on need *prima facie* kooskõlas parandatud ja täiendatud sotsiaalharta.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikast ning Eesti õigusala olukorda ja reaalsust, võiks Eesti nimetatud sätte ratifitseerida.

■ Artikli 3 lõige 4 ("Õigus töötada ohututes ja tervislikes töötingimustes: töötervishoiualased teenused")

Et tagada tõhusalt õigus töötada ohututes ja tervislikes töötingimustes, kohustuvad lepinguosalisel, konsulteerides tööandjate ja töötajate organisatsioonidega:

4. soodustama kõigile töötajatele mõeldud tervishoiualaste profülaktika- ja nõustamisteenuste järkjärgulist arengut.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate hr R. BRILLAT

Artikli 3 lõike 4 kohaselt peab kõikide majandusharude ja ettevõtete töötajatel olema juurdepääs töötervishoiualastele teenustele. Neid teenuseid võidakse osutada mitmes ettevõttes ühiselt. Kui kõik ettevõtted ei taga tervishoiuteenuseid, peavad ametiasutused töötama koostöös tööandjate ja töötajate organisatsioonidega välja nimetatud eesmärgi tagamise strateegia.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Lisaks märgiti, et nagu ka artikli 2 lõike 4 puhul, mille osas riiklikud õigusaktid on ELi õigusaktidega kooskõlas (vastavad direktiivid on riiklikesse õigusaktidesse üle kantud), ei teki kõnealuse sätte puhul parandatud ja täiendatud sotsiaalharta täitmiseega ilmselt probleeme. Eestil võib siiski tekkida raskusi seoses asjaoluga, et käesoleval ajal ei hõlma töötervishoiuregulatsioon füüsilisest isikust ettevõtjaid. Ent seda olukorda oleks võimalik parandada.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikat, Eesti õigusosalast olukorda ja reaalsust ning toimuvat arengut, võiks Eesti nimetatud sätte ratifitseerida.

■ Artikli 4 lõige 1 ("Õigus saada õiglast töötasu")

Et tagada tõhusalt õigus saada õiglast töötasu, kohustuvad lepinguosalised:

1. tunnustama töötajate õigust saada sellist töötasu, mis tagab neile ja nende perekondadele inimväärse elatustaseme.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate hr M. MIKKOLA

Artikli 4 lõige 1 garanteerib õiguse töötasule, mis tagab inimväärse elatustaseme.

Et töötasu oleks artikli 4 lõike 1 mõistes õiglane, ei või see olla oluliselt madalam riigi keskmisest palgast. Komitee on kehtestanud lubatud piiriks 60% riigi keskmisest palgast. Igal juhul peab töötasu ületama antud riigi vaesuspiiri.

Artikli 4 lõike 1 mõistes loetakse töötasuks tasu (kas rahalist või loonustasu), mida tööandja maksab töötajale kulutatud tööaja või tehtud töö eest. Lisatasude ja muude juurdemaksete olemasolul arvestatakse ka need töötasu hulka.

Komitee arvutused põhinevad netosummadel, st summadel pärast maksude ja sotsiaalkindlustusmaksete mahaarvamist. Sotsiaalsiirded (näiteks sotsiaalkindlustushüvitised või sotsiaaltoetused) võetakse arvesse ainult siis, kui need on palgaga otseselt seotud.

Täistööajaga töötaja keskmine netopalk riigis arvutatakse kogu tööturu suhtes või kui see pole võimalik, siis asjaomase majandusharu, näiteks töötleva tööstuse suhtes. Kui riigis on kehtestatud miinimumpalk, siis võrreldakse selle netoväärtust keskmise netopalgaga. Muudel juhtudel võetakse võrdluse aluseks kollektiivlepinguga kehtestatud miinimumpalk või kõige madalam tegelikult makstud palk.

Netopalka, mis jääb allapoole lubatud piirnormi, s.o 60% riigi keskmisest palgast, ei loeta sotsiaalharta mõistes automaatselt ebaõiglaseks. Kui palk jääb 50% ja 60% vahele riigi keskmisest palgast, võib komitee lasta riigil tõendada (näiteks anda üksikasjalikku teavet riigi elatustaseme kohta), et sellisel tasemel palk kindlustab töötajale piisava elatustaseme. Ebaõiglaseks loetakse aga netopalka, mis moodustab vähem kui poole riigi keskmisest netopalgast. Sellisel juhul loetakse asjaomases riigis valitsev olukord vastuolus olevaks artikli 4 lõikega 1.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Ehkki miinimumpalk on aastatel 2000–2004 märkimisväärselt kasvanud (5%⁵), moodustas olemasolevate andmete alusel tehtud umbkaudsete arvutuste kohaselt 2004. aastal miinimumpalk ainult 42% keskmisest palgast. Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee võttis arvesse ka sotsiaalsiirdeid. Ehkki Eestis rakendatakse aktiivset perepoliitikat, ei ole sotsiaalsiirded piisavad selleks, et miinimumpalk moodustaks 60% keskmisest palgast.

---

⁵ SoM märkus: tegelikult on miinimumpalk kasvanud ca 50%: 2000.a oli see 1400 EEK, 2004.a 2690 EEK.

Käesoleval ajal ei ole olukord Eestis kooskõlas parandatud ja täiendatud sotsiaalharta artikli 4 lõikega 1.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikat ja Eesti praegust olukorda, ei ole Eestil võimalik nimetatud sätet ratifitseerida.

■ Artikli 7 lõige 5 ("Noortöötajate ja kutseõpilaste õigus saada õiglast palka või muud sobivat hüvitist")

Et tagada tõhusalt laste ja noorte õigust saada kaitset, kohustuvad lepinguosalised:

5. tunnustama noortöötajate ja kutseõpilaste õigust saada õiglast palka või muud sobivat hüvitist.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate hr M. MIKKOLA

Artikli 7 lõike 5 kohaldamiseks tuleb riiklike õigusaktidega tagada noortöötajate õigus saada õiglast palka ja kutseõpilaste õigus saada sobivat hüvitist. See õigus võib tuleneda riiklikest õigusaktidest, kollektiivlepingutest või muudest dokumentidest.

Palga "õigluse" või "sobivuse" hindamiseks võrreldakse noortöötajate töötasu täiskasvanutele (alates 18. eluaastast) makstava alg- või miinimumpalgaga. Sarnaselt artikli 4 lõike 1 puhul kasutatava meetodikaga lähtutakse palgast, millest on maha arvatud maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed.

Noortöötajate palk võib olla väiksem täiskasvanutele makstavast algpalgast, ent vahe peab olema mõistlik ja see peab kiiresti tasanduma. 15–16aastaste töötajate puhul on aktsepteeritav palk, mis on 30% võrra madalam kui täiskasvanutele töösuhte algul makstav palk. 16–18-aastaste töötajate puhul ei või vahe ületada 20%.

Võrreldav täiskasvanutele makstav palk peab igal juhul olema kooskõlas sotsiaalharta artikli 4 lõikega 1. Kui võrdluspalk on liiga madal, ei loeta noortöötajale makstavat palka õiglaseks ka siis, kui täidetud on protsentuaalsete vahede kriteeriumid.

Kutseõpilastele võib maksta madalamat palka, sest arvesse tuleb võtta ka töökohal saadava väljaõppe väärtust. Sellegipoolest ei või praktikasüsteem kalduda kõrvale oma eesmärgist ja seda ei või kasutada noortöötajate alatasustamiseks. Seega ei või tööpraktika (väljaõppe) kesta liiga kaua ning koos oskuste lisandumisega tuleb ka tasu lepinguperioodi vältel järk-järgult suurendada: tööpraktika algul peaks töötasu moodustama vähemalt 1/3 ja tööpraktika lõpul vähemalt 2/3 täiskasvanutele makstavast alg- või miinimumpalgast.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Lisaks rõhutati seost artikli 4 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 5. Artikli 7 lõikega 5 kooskõla eelduseks on vastavus artikli 4 lõikele 1. Et Eesti olukord ei ole kooskõlas artikli 4 lõikega 1, ei saa see olla kooskõlas ka artikli 7 lõikega 5.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikat ja Eesti praegust olukorda, ei ole Eestil võimalik nimetatud sätet ratifitseerida.

■ Artikkel 7 lõige 6 ("Noortöötajate õigus kaitsele")

Et tagada tõhusalt laste ja noorte õigust saada kaitset, kohustuvad lepinguosaliselised:

6. tagama, et tööandja nõusolekul noorte poolt normaaltöötaja jooksul kutseõppele kulutatud aega käsitletakst tööpäeva osana.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate hr A. SWIATKOWSKI

Artikli 7 lõike 6 kohaldamiseks tuleb noorte poolt normaaltöötaja jooksul kutseõppele kulutatud aega käsitleda tööpäeva osana. Põhimõtteliselt peab selline õpe toimuma tööandja nõusolekul ja olema seotud noore inimese tööga.

Seega tuleb õppeaja eest maksta tasu nagu tavalise töötaja eest ega tohi nõuda õppele kulutatud aja tasatöötamist, mis suurendaks oluliselt töötundide koguarvu.

Seda õigust kohaldatakse ka sellise kutseõppe puhul, mille noored läbivad tööandja nõusolekul ja mis on seotud tehtava tööga, ent mida tööandja ei rahasta.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Lisaks märgiti, et Eestis puudub individuaalne tööalane väljaõppesüsteem (õpipoisisüsteem) kui selline, ehkki see on arendamisel ja käimas on pilootprojektid. Samuti tegeldakse kutseõppe edasiarendamisega. Õigusaktides ei sätestata otseselt, et kutse omandamiseks kulunud aega tuleb käsitleda tööajana ja et selle eest tuleb maksta töötasu, ehkki praktikas see nii toimub. Seega ei ole kõnealuse sätte ratifitseerimiseks reaalseid takistusi.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikad, Eesti praegust olukorda ning õigusvaldkonnas ja praktikas toimuvat arengut, võiks Eesti nimetatud sätte ratifitseerida.

Artikli 10 lõige 2 ("Õigus väljaõppele ja muule süstemaatilisele kutseõppele")

Et tagada tõhusalt õigus kutseõppele, kohustuvad lepinguosalised:

2. looma või edendama noormeeste ja neidude töökohal toimuva väljaõppe süsteemi ning muud süstemaatilist väljaõpet.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate hr A. SWIATKOWSKI

Artikli 10 lõike 2 kohaselt on noortel õigus individuaalsele tööalasele väljaõppele ja muule kutseõppele. Seda liiki väljaõpet peab hõlmama teoreetilist ja praktilist õpet ning õppeasutustel peab olema tihe side tegeliku tööeluga.

Väljaõpet hinnatakse järgmiste elementide alusel: väljaõppe pikkus ning praktilise ja teoreetilise õppe ajaline jaotus; praktikantide valik; õpetajate valik ja koolitus; praktikantide tasustamine; väljaõppelepingu lõppemine.

Peamisteks vastavuskriteeriumiteks on noortele mõeldud väljaõppe ja muu kutseõppesüsteemi olemasolu, väljaõpet saavate noorte arv, nendele koolitusliikidele tehtavad kogukulutused ning õppepraktika võimaluste kättesaadavus kõigile soovijatele.

Individuaalsele tööalasele väljaõppele ja muule kutseõppele juurdepääs tuleb lõike 1 tingimuste kohaselt tagada ka mittekodanikele.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Eestis puudub individuaalse tööalase väljaõppe süsteem. Samas viidatakse artikli 10 lõikes 2 ka "muule süstemaatilisele väljaõppele" ja taoline väljaõpe võib olla piisav, kui on täidetud väljaõppega seoses kehtestatud kriteeriumid. Samuti on riik kohustatud kutse- ja väljaõpet arendama. Praegusel ajal luuakse Eestis koolitussüsteeme, sealhulgas individuaalse kutsealase väljaõppe süsteeme.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikad, Eesti praegust olukorda ning õigusvaldkonnas ja praktikas toimuvat arengut, oleks Eestil võimalik nimetatud säte ratifitseerida.

■ **Artikkel 10 lõige 5 ("Õigus kõrgharidusele ja koolitusele – juurdepääsu hõlbustavad meetmed")**

Et tagada tõhusalt õigus kutsealasele väljaõppele, kohustuvad lepinguosalised:

5. soodustama asjakohaste meetmetega loodud võimaluste täielikku ärakasutamist, näiteks:

- a) vähendades sellekohaseid makse või kaotades need;
- b) andes teatud juhtudel rahalist abi;
- c) arvates töötaja sisse töötaja nõudmisel töö ajal töötaja poolt täiendõppele kulutatud aja;
- d) tagades piisava järelevalve ning töötajate ja töötajate organisatsioonidega peetavate konsultatsioonide abil kutseõppe ja muude noortöötajate väljaõppevormide tõhususe ning noortöötajate üldise kaitse.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate hr A. SWIATKOWSKI

Riigid peavad tagama, et lõikes 1 määratletud kutsealast väljaõpet antakse tasuta või et vastavaid tasusid vähendatakse.

Kõiki küsimusi, mis on seotud rahalise abiga kutseõppe (kuni kõrghariduseni) saamiseks, sealhulgas hüvitistega tööturupoliitika raames koolitusprogrammides osalemise eest, käsitletakse lõike 4 alusel. Sotsiaalharta ühinenud riigid peavad rahalise abi tagama kas kõigile või andma abi vastavalt vajadusele või edukusele. Igal juhul peab rahaline abi olema kättesaadav vähemalt puudustkannatavatele inimestele ja selle suurus peab olema piisav. Rahaline abi võib seisneda stipendiumites või soodsate intressimääradega laenudes. Selle sätte täitmise hindamisel arvestatakse ka abisaajate arvu ja rahalise abi suurust.

Lõike 1 tingimuste kohaselt tuleb tagada mittekodanike võrdne kohtlemine seoses tasude, maksete ja rahalise abiga.

Töötaja nõudmisel täiendõppele kulutatud aeg tuleb arvata normaaltöötaja sisse. Täiendõpe hõlmab iga liiki õpet, mis võib töötaja ametikohal kasulikuks osutada ja mille eesmärk on parandada töötaja oskusi. Täiendõpe ei hõlma varasemat koolitust. "Töö ajal" tähendab seda, et töötajal on täiendõpet nõudva töötajaga antud hetkel töösuhe.

Riigid peavad hindama noortöötajatele suunatud kutseõppeprogramme, sealhulgas tööpraktika süsteeme. Erinõudeks on töötajate ja töötajate organisatsioonide kaasamine järelevalveprotsessi.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Selle sätte puhul on Eestis probleemiks võrdne kohtlemine – isikutele, kes ei ole ELi kodanikud, ei ole tagatud võrdne juurdepääs laenudele (nõutav on alalise residentide staatus ja keeleoskus). Alalise residentide staatuse omandamiseks peab isik olema

Eestis elanud viis aastat. Nimetatud asjaolu tõttu võib vastavus artikli 10 lõikele 5 osutada problemaatiliseks. Kohtumisel meenutati, et selles sättes ei nõuta võrdse kohtlemise tagamist mittekodanikele, kes saavad riiki hariduse omandamise eesmärgil; samas peab võrdne kohtlemine olema tagatud neile, kes juba elavad riigis seaduslikult.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikat ning praegust õiguslast olukorda, ei ole Eestil võimalik nimetatud sätet ratifitseerida.

■ Artikli 13 lõige 4 ("Õigus saada kiireloomulist sotsiaal- ja meditsiiniabi")

Et tagada tõhusalt õigus saada sotsiaal- ja meditsiiniabi, kohustuvad lepinguosalised:

4. rakendama käesoleva artikli lõigetes 1, 2 ja 3 sätestatud võrdset oma kodanikele ja seaduslikult oma territooriumil viibivatele teiste lepinguosaliste kodanikele, lähtudes 11. detsembril 1953 Pariisis allkirjastatud Euroopa sotsiaal- ja arstiabi konventsioonist tulenevatest kohustustest.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate hr R. BRILLAT

Artikli 13 lõiget 4 kohaldatakse teiste lepinguosaliste kodanike puhul, kes viibivad seaduslikult lepinguosalise territooriumil, ent ei ela ega tööta seal alaliselt. Et nad viibivad riigis ajutiselt, siis ei pea vältimatu sotsiaal- ja meditsiiniabi tingimata sisaldama kogu üldiselt osutatavat abi. Piisab abist hädaolukorras (toit, peavari, riietus, vältimatu arstiabi). Sellistel juhtudel tuleb abi anda kohalikest või riiklikest rahalistest võimalustest sõltumata.

Selle sättega hõlmatud isikuid võib kodumaale tagasi saata, kuid igal juhul tuleb järgida 1953. aasta Euroopa sotsiaal- ja meditsiiniabi konventsiooni asjakohaseid sätteid.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Eesti on Euroopa sotsiaal- ja arstiabi konventsiooni nüüdseks ratifitseerinud. Ette on nähtud lühiajaliselt antav vältimatu abi ja repatrieerimine.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikat ning Eesti õigusosalast olukorda ja reaalsust, oleks Eestil võimalik nimetatud säte ratifitseerida.

■ Artikli 18 lõiked 1–4 ("Õigus tegelda tulundustegevusega teise lepinguosalise territooriumil")

Et tagada tõhusalt õigus tegelda tulundustegevusega teiste lepinguosaliste territooriumil, kohustuvad lepinguosalised:

1. rakendama olemasolevaid õigusakte liberaalselt;
2. lihtsustama formaalsusi ning vähendama või kaotama võõrtöötajate või nende tööandjate poolt makstavaid lõive ja muid makse;
3. liberaliseerima individuaalselt või kollektiivselt võõrtöötajate tööhõivet käsitlevaid õigusakte;
tunnustades seejuures:
4. oma kodanike õigust lahkuda riigist, et tegeleda tulundustegevusega teiste lepinguosaliste territooriumil.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate pr C. KOLLONAY-LEHOCZKY

Artikli 18 lõige 1

Artiklit 18 kohaldatakse nende töötajate ja füüsilisest isikutest ettevõtjate suhtes, kes on sotsiaalharta ühinenud riikide kodanikud. Samuti hõlmab see sätte selliste isikute perekonnaliikmeid, kes on riiki lubatud perekonna taasühinemise eesmärgil.

Artikkel 18 ei hõlma ainult selliseid töötajaid, kes juba asuvad asjaomase lepinguosalise territooriumil, vaid ka neid, kes viibivad oma päritoluriigis.

Seda artiklit kohaldatakse ka niisuguste võõrtöötajate suhtes, kes on saanud töö, ent hiljem selle kaotanud.

Komitee hinnang liberaalsuse astmele olemasolevate õigusaktide rakendamisel põhineb töölubade andmisest keeldumise juhtumite arvu. Seetõttu peavad need andmed olema esitatud riikide kaupa, kusjuures eraldi tuleb näidata keeldumised esmakordsete ja korduvate taotluste puhul.

Artikli 18 lõige 2

Formaalsused ning lõivud ja muud maksud on üks töötajate tööhõive eeskirjade aspekte, mis on lõikega 3 reguleeritud, ent käesolev sätte käsitleb seda konkreetsemalt.

Formaalsuste täitmise osas on käesoleva sätte nõuetele vastamise eelduseks, et selliseid formaalsusi on võimalik täita nii sihtkoha- kui ka päritolumaal ning elamis- ja töölouba on võimalik taotleda ja saada korraga ning ühe taotluse alusel. Samuti tuleneb sellest sättest, et nõutavad dokumendid (elamisluba/töölouba) tuleb väljastada mõistliku aja jooksul.

Nimetatud lubade eest makstavad lõivud ja muud tasud ei või olla ülemäära kõrged ega tohi mingil juhul ületada nende väljaandmisega seotud halduskulusid.

Artikli 18 lõige 3

Artikli 18 lõike 3 kohaselt on riigid kohustatud perioodiliselt liberaliseerima võõrtöötajate tööhõivet käsitlevaid õigusakte järgmistes valdkondades.

- Juurdepääs riigi tööturule

Tingimused, mis on kehtestatud võõrtöötajatele antud riigis töötamiseks, ei tohi sisaldada ülemääraseid piiranguid, eriti geograafiliste piirkondade osas, kus antud tööd võib teha, ja nõuete osas, mis tuleb täita.

- Õigus olla tööga hõivatud

Isikul, kes on seaduslikult elanud teatud aja teise lepinguosalise territooriumil, peavad olema samasugused õigused kui antud maa kodanikel. Seetõttu tuleb algselt töötamise õigusele seatud piirangud järk-järgult kaotada (selliseid piiranguid võib aktsepteerida üksnes juhul, kui need ei ole ülemäärased).

- Õigused töö kaotamise korral

Töö kaotamine ei tohi kaasa tuua elamisloa kehtetuks tunnistamist, mis sunniks töötajat riigist esimesel võimalusel lahkuma. Sellistel juhtudel sätestatakse artiklis 18 elamisloa kehtivuse pikendamine, et isikul oleks piisavalt aega uue töökoha leidmiseks.

Artikli 18 lõige 4

Artikli 18 lõike 4 kohaselt kohustuvad riigid mitte piirama oma kodanike õigust riigist lahkuda, et tegelda teistes sotsiaalselt ühinenud riikides tulundustegevusega.

Ainsana on lubatud piirangud, mis on sätestatud parandatud ja täiendatud sotsiaalselt artiklis G, s.o piirangud, mis on "seadusega ette nähtud ja demokraatlikus ühiskonnas teiste ühiskonnaliikmete õiguste ja vabaduste või avalike huvide, riigi julgeoleku, rahva tervise või moraali kaitseks vajalikud".

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II). Aruandest võib järeldada, et tööhõivega seotud formaalsuste ja sisuliste nõuete suhteliselt jäikad reeglid kohaldatakse liberaalselt.

Lisaks märgiti, et teatud punktide osas ei andnud artiklist 22 tuleneva menetluse raames Eesti poolt esitatud aruanne piisavalt teavet; näiteks selle kohta, kas võõrtöötajal on töö kaotamise korral võimalik taotleda uut elamisluba, või millised on füüsilisest isikust ettevõtjale tööloa andmise eeltingimused.

Tähelepanu juhiti ka asjaolule, et elamis- ja tööloa andmise üle otsustamise tähtaegu võib pidada liiga pikkadeks.

Üldjoontes oldi arvamusel, et kuna kõnealused sätted on oma olemuselt suures osas dunaamilised, oleks järkjärgulise liberaliseerimise kohustust võimalik ratifitseerida.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikast ning Eesti õigusolukorda ja reaalsust, oleks Eestil võimalik nimetatud sätete ratifitseerida.

■ Artikkel 23 ("Vanurite õigus saada sotsiaalset kaitset")

Et tagada tõhusalt vanurite õigust saada sotsiaalset kaitset, kohustuvad lepinguosalisel võtma või toetama kas otse või koostöös avalik-õiguslike ja eraõiguslike organisatsioonidega asjakohaseid meetmeid, mille eesmärk on eelkõige:

1. võimaldada vanuritel jääda ühiskonna täieõiguslikeks liikmeteks nii kauaks kui võimalik, tagades neile:

a) piisavad vahendid, mis võimaldavad neil jätkata inimväärset elu ning osaleda aktiivselt avalikus, sotsiaal- ja kultuurielus;

b) teabe vanuritele mõeldud teenuste ja vahendite ning nende kasutamise võimaluste kohta;

2. võimaldada vanuritel vabalt valida oma eluviis ning jätkata iseseisvat elu harjumuspärasel ümbruses, kuni nad seda soovivad ja selleks võimelised on, tagades neile:

a) nende vajadustele ning tervislikule seisundile sobiva elukoha või elukoha kohandamiseks piisava toetuse;

b) nende seisundile hädavajaliku tervishoiu- ja muude teenuste osutamise;

3. austada nende eraelu, tagada hooldekodudes elavatele vanuritele kohane toetus ning osalemine hooldekodu elutingimusi puudutavate otsuste langetamisel.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate pr N. CASEY

Artikkel 23 tunnustab eakate isikute õigust saada kõige laiemas mõttes sotsiaalset kaitset. Artiklis sisaldub nimekiri meetmetest ja eesmärkidest, mis tuleks võtta/saavutada, ning konkreetsetest õigustest, mida tuleks kaitsta, et tagada eakate inimeste sotsiaalne kaitse. Selgitavast aruandest ilmneb siiski, et see nimekiri ei ole ammendav.

Artikkel 23 on dünaamiline selles mõttes, et nõutavad meetmed võivad uute arengusuundade või vajadustega seoses aja jooksul muutuda.

Komitee on üldisel tasandil nõudnud teavet eakaid inimesi hõlmava riikliku poliitika kohta ning eakatele inimestele võimaldatava sotsiaalse kaitse ja teenustega seotud riiklike kulutuste taseme ja arengu kohta. Samuti soovitakse teavet meetmete kohta, mis võimaldavad eakatel inimestel jääda tööturule.

Vähemalt teatud valdkondades peaksid olema kehtestatud mittediskrimineerimist käsitlevad (või sarnase eesmärgiga) õigusaktid, mis kaitsevad inimesi vanuse põhjal diskrimineerimise eest.

Et mõnedel juhtudel on eakate inimeste teovõime vähenenud või puudub üldse, peaks kehtima "otsuste tegemisel aitamise" kord.

Et artikli 23 lõike 1 peamine eesmärk on võimaldada eakatel inimestel jääda ühiskonna täieõiguslikeks liikmeteks, määratletakse selles nimetatud eesmärgi saavutamiseks kaks viisi – piisavad vahendid ning teave eakatele mõeldud teenuste ja võimaluste kohta. Selgitava aruande kohaselt tähendab väljend "ühiskonna täieõiguslik liige" seda, et eakad inimesed ei pea tundma end vanuse tõttu tõrjutuna,

sest õigus osaleda ühiskonna erinevates tegevusvaldkondades ei ole seotud sellega, kas eakas inimene on pensionär või endiselt tööalaselt aktiivne, ega sellega, kas sellisel inimesel on säilinud täielik teovõime või kohaldatakse tema suhtes mingeid piiranguid (*diminutio capitis*).

Seoses õigusega piisavatele vahenditele on põhirõhk pensionitel. Pensionid ja muud riiklikud toetused peavad olema piisavad, et võimaldada eakatel inimestel jätkata inimväärset elu ning osaleda aktiivselt avalikus, sotsiaal- ja kultuurielus. Vajalik on teave keskmise palgataseme kohta, et võrrelda keskmist palka pensionite suurusega ja üldise elatustasemega. Samuti tuleb esitada andmed eakate inimeste sissetulekute taseme kohta. Pensionid peavad olema indekseeritud.

Selle sätte alusel tuleb esitada teave ka transpordi-, arstiabi- ja ravimikulude kohta ning selle kohta, kas on olemas hooldajatoetuse süsteem perekonnaliikmetele, kes hoolitsevad oma eaka sugulase eest.

Ehkki artikli 23 lõige 1b viitab ainult teenuste ja vahenditega seotud teabele, eeldab artikli 23 lõige 1b komitee arvates selliste teenuste ja vahendite olemasolu ning eakate inimeste õigust teatud teenustele ja vahenditele. Seetõttu uurib komitee nimetatud sätte alusel mitte ainult teavet taolisi teenuseid ja vahendeid käsitleva info andmise, vaid ka nende teenuste ja vahendite eneste kohta. Iseäranis soovitakse teavet koduabiteenuste, kogukondlike teenuste, dementsust ja sellega seotud haigusi põdevate inimeste spetsialiseeritud päevahoolde teenuste ning eakate inimeste (eriti äärmiselt abitute inimeste) eest hoolitsevate perekondade teavitamist, koolitamist ja abistamist puudutavate teenuste olemasolu ja ulatuse ning nendega seotud kulude kohta; samuti eakatele inimestele mõeldud kultuuri-, vabaaja- ja haridusvõimaluste kohta.

Riiklikus või kohalikus eluasemepoliitikas tuleb arvesse võtta eakate inimeste vajadusi. Eakatele sobivate eluasemete pakkumine peab olema piisav. Eluasemepoliitikas ja vastavates õigusaktides tuleb arvestada nimetatud grupi erivajadusi. Riiklik poliitika peaks võimaldama eakatel inimestel jääda võimalikult kauaks oma koju elama, samuti tagama selleks spetsiaalsed eluasemed ja abi kodu kohandamisel.

Seoses eakate inimeste õigusega piisavale arstiabile nõuab artikkel 23, et loodaks eakatele suunatud tervishoiuprogrammid ja -teenused (iseäranis esmavajalikud tervishoiuteenused, sealhulgas kodus osutatavad hooldus- ja tervishoiuteenused) ning kehtestataks eakate inimeste tervishoiualased suunised. Lisaks peaksid olema dementsust ja sellega seotud haigusi põdevatele inimestele suunatud vaimse tervise programmid ning sobivad abistavad hooldusteenused.

Artikli 23 lõige 3 käsitleb hooldekodudes elavate eakate inimeste õigusi. Nimetatud lõikest tuleneb kohustus tagada teatud õigused: õigus kohasele hooldusele ja piisavatele teenustele, õigus privaatsusele, õigus inimväärsele elule, õigus osaleda hooldekodu elamistingimusi puudutavate otsuste langetamises, vara kaitse, õigus säilitada isiklikud kontaktid lähedastega ning õigus esitada pretensioone hooldekodudes osutatavate ravi- ja hooldusteenuste kohta.

Eakate inimeste hooldekodusid (riiklikke või eraomandis olevaid) peaks olema piisavalt, hooldekodus elamine peaks olema tasukohane ja kulude katmiseks peaks olema toetussüsteem. Kõik hooldekodud peavad olema litsentseeritud või heakskiidetud ning osutatavate hooldusteenuste kvaliteedi tagamiseks peaks olema loodud sõltumatu kontrollimehhanism.

Selle sätte alusel uuritakse ka küsimusi nagu personali kvalifikatsiooninõuded, koolitus ja palgatase, hooldekodusse paigutamine ilma isiku nõusolekuta, sotsiaalsed ja kultuurialased võimalused ning füüsiliste piirangute rakendamine.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Lisaks märgiti, et ehkki eakatele inimestele mõeldud teenused on arendamisel, võtab reaalse edu saavutamine veel aega.

Problemaatiliseks võivad osutada sellised küsimused nagu vanaduspensioni suurus, tervishoiuteenuste, eluasemeteenuste ja muude eakatele inimestele suunatud teenuste kättesaadavus ning olukord teatud vanadekodudes. Seetõttu otsustati, et Eesti ei saa seda sätet ratifitseerida.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikat ja Eesti praegust olukorda, ei ole Eestil võimalik nimetatud sätet ratifitseerida.

■ Artikkel 26 ("Õigus väarikale kohtlemisele töökohal")

Et tagada tõhusalt töötajate õigust väarikale kohtlemisele töökohal, kohustuvad lepinguosaliselised, konsulteerides tööandjate ja töötajate organisatsioonidega:

1. parandama seksuaalse ahistamise alast teadlikkust, aitama ära hoida ahistamist töökohal või seoses tööga ning võtma kõikvõimalikke sobivaid meetmeid töötajate kaitsmiseks niisuguse käitumise eest;
2. parandama teadlikkust töötaja vastu suunatud korduvatest taunitavatest, selgelt negatiivsetest või solvavatest tegudest töökohal või seoses tööga, aitama sellist käitumist ära hoida ja võtma kõikvõimalikke sobivaid meetmeid töötajate kaitsmiseks niisuguse käitumise eest.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate pr C. KOLLONAY-LEHOCZKY

Artikli 26 lõige 1

Ehkki seksuaalne ahistamine ei pruugi toimuda soolise diskrimineerimise vormis, on seksuaalse ahistamise puhul alati tegemist võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisega, mis seisneb eelistavas või repressiivses suhtumises ühte või mitmesse isikusse, või muulaadilises jätkuvas kohtlemises, mis võib riivata isiku eneseväarikust või kahjustada tema karjääri.

Riigi õigusaktid ei pea sisaldama otsest viidet ahistamisele, kui riigis on vastu võetud seadus, mis võimaldab töötajatele tõhusa kaitse diskrimineerimise erinevate vormide eest.

Menetluslikust aspektist eeldab töötajate tõhus kaitse tõendamiskohustuse mõningast nihutamist, mis võimaldaks kohtul otsustada ohvri kasuks piisavate *prima facie* tõendite ja kohtuniku või kohtunike siseveendumuse alusel.

Sellest sättest tuleneb, et tööandja peab vastutama nii tema juures töötavate kui ka mittetöötavate isikute ees, kui selliseid isikuid on ahistanud tööandja vastutusel olev töötaja või kui ahistamine on toimunud tööandja ruumides ja seda on teinud isikud, kes ei tööta tööandja juures; sellisteks isikuteks võivad olla näiteks sõltumatud töövõtjad, füüsilisest isikust ettevõtjad, külastajad, kliendid jne.

Seksuaalse ahistamise ohvritele tuleb võimaldada tõhusad õiguskaitsevahendid. Sellised vahendid peavad hõlmama tööle ennistamist, kui töötaja on seksuaalse ahistamise juhtumiga seoses vallandatud, ning kohast kahjutasu, mis peaks olema ohvri jaoks piisaval määral korvav ja tööandja jaoks piisavalt hoiatava iseloomuga.

Lisaks on sotsiaalhartaga ühinenud riigid kohustatud viima läbi sotsiaalpartnereid ja laiemat avalikkust hõlmavaid teadlikkuse edendamise kampaaniaid, et tõsta kaitset seksuaalse ahistamise eest.

Nimetatud säte võimaldab kaitset töökohal asetleidva ahistamise eest, mis ei pruugi olla seksuaalne ahistamine. Ahistamise aluseks võib olla rass, nahavärv, usutunnistus, sugu või inimese muu konkreetne omadus.

Artikli 26 lõige 2

Nimetatud säte võimaldab kaitset töökohal aset leidva ahistamise eest, mis ei pruugi olla seksuaalne ahistamine. Ahistamise aluseks võib olla rass, nahavärv, usutunnistus, sugu või inimese muu konkreetne omadus.

Õigusliku kaitse ja teadlikkuse parandamise osas on nõuded samad, nagu on sätestatud artikli 26 lõikes 1.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Märgiti ka, et praegu on keeruline hinnata asjaomase õigusakti tõhusust, sest see jõustus alles hiljuti, ent mitmed asjaolud viitavad sellele, et õigusakt võib vastata artiklis 26 sätestatud nõuetele.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikast, Eesti õigusala olukorda ja reaalsust ning õigusvaldkonnas ja praktikas aset leidvat arengut, oleks Eestil võimalik nimetatud säte ratifitseerida.

■ Artikkel 30 ("Õigus kaitsele vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse eest")

Et tagada tõhusalt õigus kaitsele vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse eest, kohustuvad lepinguosaliselised:

- a) võtma üldise ja kooskõlastatud tegevuse raames meetmeid, et suurendada vaesuses elavate või sotsiaalselt tõrjutud isikute ja nende perekonnaliikmete ning sellesse riskigruppi kuulujate tegelikke võimalusi leida tööd ja eluaset, saada väljaõpet ja haridust ning kasutada kultuuriteenuseid ning sotsiaal- ja meditsiiniabi;
- b) neid meetmeid aeg-ajalt läbi vaatama, et neid vajaduse korral kohandada.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate hr M. MIKKOLA

Lisades parandatud ja täiendatud sotsiaalhartale artikli 30, olid Euroopa Nõukogu liikmesriigid seisukohal, et elu vaesuses ja sotsiaalses tõrjutuses riivab inimväärikust. Et tõhusalt rakendada õigust kaitsele vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse eest, tehakse artiklis 30 sotsiaalhartaga ühinenud riikidele kohustuseks võtta vastu üldine ja kooskõlastatud lähenemisviis, mis koosneb analüütilisest raamistikust, prioriteetide kogumist, sotsiaalsetele õigustele juurdepääsu takistuste välistamisele ja kõrvaldamisele suunatud meetmetest ning kõiki huvirühmi, sealhulgas kodanikuühiskonda ning vaesuse ja tõrjutuse riskirühmade esindajaid kaasavatest seiremehhanismidest. Nimetatud lähenemisviis peab olema poliitikaga kooskõlas ja kätkema endas põhimõtet, et võetavad meetmed ei oleks pelgalt valdkondlikud ega ainult sihtrühmale suunatud.

Sellise lähenemisviisi kohaselt võetavad meetmed peavad hõlbustama juurdepääsu sotsiaalsetele õigustele, ennekõike tööhõivele, eluasemele, koolitusele, haridusele, kultuurile ning sotsiaal- ja meditsiiniabile. Tuleb märkida, et eeltoodud loetelu ei sisalda kõiki valdkondi, milles tuleb vaesuse ja tõrjutuse mitmemõõtmelise nähtusega võitlemiseks meetmeid võtta. Nimetatud meetmed peaksid edendama juurdepääsu sotsiaalsetele õigustele ning nende õiguste seiret ja jõustamist, tõhustama hüvede ja teenuste saamise korda ja juhtimist, parandama teavet sotsiaalsete õiguste ning nendega seotud hüvede ja teenuste kohta, võitlema õigustele juurdepääsu psühholoogiliste ja sotsiaalkultuuriliste takistustega ning vajaduse korral olema suunatud kõige ohustatumatele gruppidele ja piirkondadele. Niikaua, kuni ühiskonnas on vaesus ja sotsiaalne tõrjutus, peaksid sotsiaalsete õiguste realiseerimiseks eraldatavad vahendid järjest suurenema.

Lisaks peaksid nimetatud meetmed olema kvalitatiivselt ja kvantitatiivselt piisavad, arvestades vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ulatust asjaomases riigis. Eeltooduga seoses vaadatakse regulaarselt üle riiklikul tasandil kasutatavad määratlused ja hindamismetoodikad ning peamised avalikustatavad andmed.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Lisaks märgiti, et Eestis on kehtestatud märkimisväärne hulk meetmeid, mille eesmärk on aidata vaesuse riskirühma kuuluvaid inimesi, ning et on märke olukorra paranemisest; näiteks on vähenenud pikaajaliste töötute arv, kasvanud on puuetega inimeste tööhõivemäär jne. Eestil oleks võimalik nimetatud säte ratifitseerida.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikat, Eesti õigusosalast olukorda ja reaalsust ning õigusvaldkonnas ja praktikas aset leidvat arengut, oleks Eestil võimalik nimetatud säte ratifitseerida.

■ Artikkel 31 ("Õigus eluasemele")

Et tagada tõhusalt õigus eluasemele, kohustuvad lepinguosalised võtma meetmeid, mille eesmärk on:

1. teha kättesaadavaks kindlale tasemele vastav eluase;
2. hoida ära ja vähendada kodutust, et see järk-järgult kaotada;
3. muuta eluaseme hind kättesaadavaks piisava sissetulekuta isikutele.

Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee praktikast andis ülevaate pr N. CASEY

Artikli 36 lõige 1

Sotsiaalharta ühinenud riigid peavad tagama õiguse kindlale tasemele vastavale elamispinnale.

Kindlale tasemele vastava elamispinna mõiste peab olema õigusaktides määratletud. Kindlale tasemele vastav elamispind tähendab eluaset, mis on konstruktsiooniliselt turvaline, sanitaar- ja tervishoiuaspektidest ohutu ning ülerahvastamata, kusjuures eluaseme valdus peab olema seadusega kaitstud.

Kindlale tasemele vastava elamispinna kriteeriumid:

- sanitaar- ja tervishoiuaspektidest ohutu eluase, millega kaasnevad kõik peamised mugavused, näiteks vesi, küte, prügivedu, sanitaarruumid, elekter jne, ning kus spetsiifilised ohud nagu plii või asbesti olemasolu on kontrolli all;
- ülerahvastatus tähendab seda, et eluaseme suurus ei ole seal elavate isikute arvu ja leibkonna koosseisu silmas pidades piisav;
- valduse kaitse tähendab kaitset sunniviisilise väljatõstmise ja muude ähvarduste eest (tuleneb artikli 31 lõikest 2).

Kindlale tasemele vastava elamispinna standardeid tuleks kohaldada mitte ainult uute rajatiste suhtes, vaid renoveerimise puhul järk-järgult ka olemasolevale elamufondile. Samuti tuleks nimetatud standardeid kohaldada nii üüritavate kui ka omanike valduses olevate eluasemete puhul. Hinnatakse tegelikku olukorda.

Ametiasutused on kohustatud tagama, et eluaseme vastavus kindlale tasemele kindlustatakse erinevate meetmete abil, milleks on ennekõike elamufondi inventeerimine, kohustusi eiravatele omanikele kohaldatavad ettekirjutused, linnapiirkondade arendamise eeskirjad ning majaomanike hoolduskohustused. Samuti peavad ametiasutused tagama meetmed põhiteenuste (näiteks vee- ja elektrivarustuse ning telefoniühenduse) katkestuste puhuks.

Õigusest kindlale tasemele vastavale eluasemele tuleneb kohustus seda õigust kaitsta. Nõutavad on piisavad menetluslikud kaitsemehhanismid. Üürnikel peab olema juurdepääs taskukohastele ja erapooletutele õiguskaitsevahenditele.

Eluasemete osas tuleb tagada erinevate riskirühmade võrdne kohtlemine (artikkel E), iseäranis madala sissetulekuga isikute, töötute, üksikvanemate, noorte ning puuetega inimeste, sealhulgas vaimse tervise probleemide all kannatavate inimeste puhul.

Artikli 31 lõige 2

Kodutud on inimesed, kelle käsutuses pole seaduslikku eluaset ega muud piisavat peavarju.

Kodutuse vähendamiseks peavad riigid võtma meetmeid kodutute aitamiseks, aga ka ennetavaid meetmeid kodutuse vältimiseks. Riigid peavad vähendama kodutust, et see järk-järgult kaoks. Kodutuse vähendamisest tuleneb kohustus rakendada erakorralisi ja pikemaajalisi meetmeid, näiteks kohustus tagada varjupaigad ja hoolitsus kodutute eest, ning kohustus võtta meetmeid, mille eesmärk on aidata sellistel inimestel oma probleemidest üle saada ja vältida nende uuesti kodutute hulka sattumist. Ajutisi varjupaiku (ükskõik kui häid) ei saa pidada pikaajaliselt rahuldavaks lahenduseks. Kodututena käsitletavatele inimestele tuleks tagada kindlale tasemele vastav eluase mõistliku aja jooksul.

Samuti peavad riigid võtma meetmeid, et takistada riskirühmadesse kuuluvate inimeste muutumist kodututeks. Selleks peavad riigid rakendama eluasemepoliitikat kõikidele ebasoodsas olukorras olevatele inimestele, et tagada võimalus elada sotsiaalkorteris või maksta eluasemetoetusi (sotsiaalkorterites elamise võimalus tuleneb peamiselt artikli 31 lõikest 3).

Riigid peavad kehtestama korra, et vähendada väljatõstmise ohtu ja tagada, et väljatõstmine toimuks tingimustel, mis ei riiva asjaomaste isikute inimväärikust.

Sunniviisilist väljatõstmist võib määratleda kui isiku valduses olnud eluase kasutamise õiguse äravõtmist maksejõuetuse või valduse ebaseaduslikkuse tõttu. Väljatõstmisohus elavate isikute õiguslik kaitse peab sisaldama ennekõike kohustust konsulteerida asjaosalistega, et leida muid lahendusi, ning kohustust kehtestada väljatõstmisest etteteatamisele mõistlik periood. Samuti peab seadus keelama väljatõstmise öösel ja talvisel ajal, tagama õiguskaitsevahendid ning võimaldama õigusabi nendele, kes vajavad oma õiguste kohtulikku kaitset. Väga olulised on menetluslikud tagatised. Samuti tuleb kehtestada hüvitised ebaseaduslike väljatõstmiste puhuks. Kui väljatõstmine on põhjendatud avaliku huviga, peavad ametiasutused võtma meetmeid asjaomaste isikute ümberasustamiseks või neile rahalise abi võimaldamiseks.

Eluasemete osas tuleb tagada erinevate riskirühmade võrdne kohtlemine, iseäranis madala sissetulekuga inimeste, töötute, üksikvanemate, noorte ning puuetega inimeste, sealhulgas vaimse tervise probleemide all kannatavate inimeste puhul.

Artikli 31 lõige 3

Tagada tuleb piisav hulk kättesaadava hinnatasemega eluasemeid.

Eluase on kättesaadava hinnatasemega, kui leibkond suudab tasuda esialgsed kulud (tagatissumma, üüri ettemakse) ning pikaajalises plaanis ka jooksvad üüri- ja/või muud kulud (kommunaal-, hooldus- ja halduskulud), olles võimeline säilitama minimaalse elatustaseme vastavalt leibkonna asukoha ühiskonna standarditele.

Riigid on kohustatud:

- võtma kohaseid meetmeid eluasemete, iseäranis sotsiaalkorterite ehitamiseks; tagama kõikidele ebasoodsas olukorras olevatele inimrühmadele võimaluse elada sotsiaalkorterites või subsideeritavates eluruumides. Tuleb kehtestada meetmed

- pikaajaliste ooteaegade lühendamiseks. Ülemääraste ooteaegade puhul tuleb kättesaadavaks teha õiguskaitsevahendid;
- võimaldama madala sissetulekuga ja ebasoodsas olukorras olevatele inimestele eluasemetoetusi (või muid sarnase eesmärgiga toetusi). Eluasemetoetus peab olema individuaalne õigus: kõik kohastele kriteeriumitele vastavad leibkonnad peavad eluasemetoetust tegelikkuses saama; keeldumise korral peavad olema kättesaadavad õiguskaitsevahendid.

Eluasemete osas tuleb tagada erinevate riskirühmade võrdne kohtlemine (artikkel E), iseäranis madala sissetulekuga inimeste, töötute, üksikvanemate, noorte ning puuetega inimeste, sealhulgas vaimse tervise probleemide all kannatavate inimeste puhul.

Olukord Eestis

Kohtumisel viidati Eesti aruandele ratifitseerimata sätete kohta (lisa II).

Lisaks juhiti tähelepanu asjaolule, et riiklik elamufond on ebapiisav, teatud hulk olemasolevaid eluasemeid ei vasta inimväärse eluaseme kriteeriumitele ning ehkki Eesti rakendab meetmeid nende probleemide lahendamiseks, võtab olukorra parandamine aega. Seetõttu jõuti arvamusele, et praegu ei ole Eestil võimalik nimetatud sätet ratifitseerida.

Kokkuvõte

Arvestades komitee praktikat ja Eesti praegust olukorda, ei ole Eestil võimalik nimetatud sätet ratifitseerida.